

Édes Szilágyi.

Becsés kívánságát teljesítendő, íme mellékelem cikkemet 4 tábla rajzával együtt, ámbár mind a kettőn javítani és hozzáadni valóim vannak.

E dolgozatomnak azonban legendaszerű múltja van; a miről midőn mit sem említék soraimban tevém, mert ismertetésének unalmasságától akartam Szilágyit megkímélni. Mivel pedig azt írja hogy ha dolgozatomat programja a „Századok”-ból ki is zárja, bizonyosan szívesen fogja közölni az „Ethnographia”.

Hogy ennek ellenkezőjéről meggyőzzem, ki kell jelentenem, miszerint ez a pohár még sem mulhatik el Szilágyitól, mert következő soraim előlvasása által keserűségét ki kell űritse, hogy láthassa miszerint Szilágyi őszinte, való jósága nem épen általános tulajdonság más embereknél is!

Cikkem hosszadalmas múltjának, történetének tragikomédiája röviden ez: Hunfalvy Pál, mint a néprajzi társaság elnöke, a kit kutatásaim, tanulmányaim eredménye mindig nagyon érdekelt, felszollított volt halála előtt, írnék az „Ethnographiának” egy cikket; mely unszolásnak engedve, mikor neki említém, hogy én állításaim beigazolására cikkemhez mintegy 4 tábla rajzot is okvetlen kellene mellékeljek,- a miről akkor ő maga is meggyőződött, mikor a szöveg egyes fejezeteit vele ismerttetém - így szollt hozzám: „társaságunk koldus ugyan; s én a miniszter kegyeit a görög nyelv tanítása iránti nyilatkozatommal elvesztettem; de mivel közleményei a mint látom oly nagybecsű és felette érdekesek lesznek, hát én mégis mindent el fogok követni a miniszter előtt, hogy a táblák lithographiai költségét - különös kegy képpen - utalványozza szegény társaságunknak. Csak kérem siessen megírásával mert öreg vagyok s érzem nem sokáig élek; cikkét pedig nem csak olvasni, hanem tanulmányozni is szeretném”.

Közbejött igen veszélyes influenzám miatt kész munkámat csak akkor küldhetém Hermann Antal titkár kezeihez, a mikor a

társaság összetartó kapcsa Hunfalvy, többé már nem létezett. Hermann nagy elismeréssel tudatta is még a múlt tavaszon velem, hogy azt ki adják; de őt ezen szándékának kivitelében megakadályozta volt a társulat egyetemében beállott szakadás, az ő saját kellemetlenségei, s a társaság vagyonára kivitt sommás végrehajtás. Cikkemet sikerült mindezek után Novemberben visszakapni; a mikor én Gr.Kuun Gézát már mint Hunfalvy utódját kértem volt Január elején Budapestre való menetele előtt - beszélne kiadatása iránt Vikár Béla úrral az új titkárral. Kérni Vikár akarta ugyan; de a végén Martius 7-én azt írta nekem a társaság alelnöke Dr. Tőrök Aurél, hogy dolgozatomat pénzbe kerülő rajzai miatt nem merete Vikár a közlendő cikkek közé fölvenni; s Maecenesra sem talállok, a ki a lithog. költségét fedezné. Mire én elég balga valék azon kérdést hozzájuk intézni, írják meg hát ezen kiadás öszvegét, mert illető helyen kérni akarom az öszveg utalványoztatását, hogy jelenhessen meg cikkem az Ethnographiában, a melynek az tulajdonképpen eredetileg írva volt. De már erre a kérdésemre aztán egyikük sem felelt nekem máig, a mi eléggé érthetően azt jelenti, hogy dolgozatom nekik merőben felesleges; s az Ethnographiában kiadni méltónak nem tartják.

16 évi régészkedésem alatt bővön volt alkalmam hozzá szokni, hogy a ki a tudományt szolgálja, műveli, annak sok m indent el kell túrnia, szenvednie; sőt még panaszkodnia sem szabad. Ezért én a munkámat az erdelyi muz. egyesület tört. tudományi szakfűzetének ajánlám fel, de szerkesztője Szinyyei sem akartakiadni. S hogy ne vádoltassam, miszerint csak német tudományos szaklapoknak írok, intézék Önhöz Édes Szilágyi kérdést „fogad é el tőlem dolgozatot?” Most fordítják cikkemet németre s ezért ohajtottam volna, hogy magyar kiadás előzze meg a németet. Szégyennel kell bevalljam, miszerint Szilágyi visszautasító soraira - ezek után elvalék készülve; de csalódásom kelemes, mert nagy jóságával kiteszi magát dolgozatom - szenvedésteljes - elolvasásának; mely ha a „Századok”-ba meg se jelenhetik, akkor is, jó lelkének ezen cselekedetével az elégtételt, a teljes kárpotlást nekem mindezekre megadta. Fogadja Édes Szilágyi ezért benső hálás

köszönetemet, hogy áltudósságom elől el nem zárkoztam; és hitt munkaképességemben.

Czikkemnek cziméből kimaradhat az „Ethnographiai hasonlatosságok” jelző, s így lehetne pl. jelölni: „A vallás alakulásának történetéhez tekintettel a magyarok őstörténetére” miután abban igen sok magyar dolog ugyis fel van tüntetve; sőt kéziratom – a „Századok” 1892 Sept. 15-iki számában megjelent – Huszka ehnog. Czikkének kiegészítését is képezi. – (a 45 lap néhány sorában vonatkozom a Huszka féle czikkre.)

Ezt én még kibővíthetem; s a rajzok közé is bevétezném pl. a hun sűvegek alakját, melyek viselését Filep fermói püspök 1290-ben eltiltja a magyaroknak, valószínűleg mint a nap imádásra vonatkozó egyik jelvényt; lévén – a mint kéziratomban említém – pyramis obeliszk, háromszög, kúp, a napnak babyloni attributuma. Továbbá adhatom a Huszka által idézett székel kapúk patkó – ív alakjához s a kapún előforduló patkó – ív ornamentikáját [Ω], a mi ma is még csillagásztanban az oroszán (nap?) jegyét képezi. Ezt a symbolikat babyloni oltárra vésetten szintén megtaláltam, s rajzát ennek is beékeltehetem mivel a kapúk patkó-ívei és patkó-ív ornamentikái nem a parthusoktól eredtek hanem a mint Huszka felismerte, török-tatár, eredetileg pedig ezek ősei a babyloni sumer-akkadok planeta imádásából eredhet. Berajzoltathatom a 4-ik táblára még a magyar tulipán alakú virág dísz felett lebegő turul madarnak babyloni prototypját, mint a hogy ezt az 5-6 ezer éves vésetekben előforduló vallásos ceremóniák számunkra megörökíteték. Kéziratom 44 lapján pl. Goldsihernek az Ethnographiában megjelent (1892 Sept.-Dec. Füzet) általa ismerttetett alhambra, a török zászlók és algíri késnek jelvényét (ő észak-afrikai eredetűnek állítja) én kimutatom rajzban a III. táblán, miszerint az is bab. Sumer-akkad 6 ezer éves culturára visszavihető jelenség.

Nincsen nagy bőjt, a vezeklések ideje, de ha magát mégis arra szánja Édes Szilágyi hogy czikkemet elolvassa, akkor bűneinek bocsánatjához jutam. Meg fogja egyszersmind látni, hogy van abban ugyan oláh, német s más néprajzi történelem, nyelvészeti adat, a melyek nélkül a magyar dolgok magyarázhatók,

megérthetőek nem voltak; van prehistoria s paleonthologia is a mely így a hogy van, egy elválaszthatatlan egységet képez, és nemcsak 1-2 napnak, hanem 16 évi nehéz tanulmányomnak, az adatok költséges beszerzésének, ásatásaimnak eredményét mutatja be.

Az „Archaeologia-Értesítőbe” Hampel tudom szívesen kiadná, de ott, ugy az akadémián a Pulszky foruma határozná felvétele fölött; ő pedig nekem meg nem bocsájthatja, hogy új adataim miért szólnak egyebekről, mint az ő „50 éves hypothesiseiről”? Ő ellenem annyi méltatlanságot követett el, hogy foruma elé állni, kegyeire szorúlni nem akarok!

Kerülhet e kéziratom magán kiadásra? S ha igen, hol? Azt nem tudom. De érzem, hogy ez a majd 2 évi huzás halasztás, kéziratomnak kézzől kézre való dobálása, a le nem írható sokoldalú ignorantiakkal melyet velem éreztettek, és a hogy velem elbántak—elég volt nekem arra, hogy soha magyar kiadás alá többé még csak egy sort se írjak! Mivel minden tétéle, fejezete czikkemnek történelemben, néprajzban, vallás tudományban merő új adatok, akartam én hogy magyar sajtó ismertesse előbb, s ne hirdesse német nyelv a magyar föld adta ezen adatokat. Ha a miniszterhez fordulnak, vagy József főherceghez, a ki a magyar ethnographiáért annyit áldoz, lehet utalványozták volna a lithog. költségét a néprajzi társaságnak de nem csak ezt nem tették, hanem engem is hallgatásukkal ebben elnémitottak, hogy semmit ne tehessek a miniszternél.

Ha lend béketűrése kéziratomat egészen elolvasni, engem ez a kegyessége kihontalanított czikkem sorsával teljesen kibékít; s Szilágyi iránt a legnagyobb hálára kötelezend. Méltoztassék elolvasása után nekem azt vissza küldeni rajzaimmal együtt. Mentse fel magát Édes Szilágyi jó lelkének ama cselekedetétől, hogy esetleg azt a „Századok”-ba kiadassa, mert nagyon sajnálnám, ha ezáltal az illetők s talán mások rosszalását is ezért, avagy haragját magára vonná. Ha az istenek így akarták hogy engem czikkemmel együtt kihontalanítsanak, teljék benne kedvük, ez ellen sem én, sem Szilágyi nem küzdhetünk!

Tartson meg kérem eddig tapasztalt jóindulatába, pártfogásába, mert én is maradok (2 évi „száraz” Odysseammal) régi

őszinte tisztelője
Torma Zsófia